

اهمیت و نقش افشای اطلاعات در بورس اوراق بهادار

عطا... مهربانی - کارشناس ارشد حسابداری

مقدمه

وجود اطلاعات مالی شفاف و قابل مقایسه، یکی از ارکان اساسی پاسخگویی و تصمیم‌گیری‌های اقتصادی آگاهانه و از ابزارهای توسعه و رشد اقتصادی در بخش خصوصی و عمومی است. صاحبان سرمایه، اعتباردهندگان، دولت و دیگر استفاده‌کنندگان برای تصمیم‌گیری در زمینه خرید و فروش، نگهداری سهام، اعطای وام، ارزیابی مدیران و دیگر تصمیم‌های اقتصادی مهم به اطلاعات مالی معتبر، مربوط و قابل فهم نیاز دارند. سرمایه‌گذاران زمانی در واحد اقتصادی سرمایه‌گذاری می‌کنند که اولاً درباره آن اطلاعات کافی (شامل اطلاعات مالی) داشته باشند و ثانیاً به این اطلاعات اطمینان داشته باشند. اعتباردهندگان نیز بدون اطلاع از وضعیت مالی و عملکرد واحد نمی‌توانند منابع مالی خود را در اختیار آن قرار دهند. دولت هم در تصمیم‌گیری‌های مالی مختلف در سطح اقتصاد خرد و کلان به اطلاعات مالی نیاز دارد. همه این تصمیم‌ها، سرنوشت اداره منابع کمیاب اقتصادی کشور را رقم می‌زند. بنابراین در صورتی که تصمیم‌ها، آگاهانه و مبتنی بر اطلاعات شفاف و قابل مقایسه نباشد، منابع اقتصادی تلف و اقتصاد کشور آسیب می‌بیند (کمیته فنی، ۱۳۸۲، پیشگفتار).

نقش اطلاعات در تصمیم‌گیری

اطلاعات در مفهوم عام در برگزیده دانسته یا گروهی از دانسته‌ها است که در مواقع لزوم، شخص را وادار به تغییر موضع، عقیده و تصمیم یا تجدید نظر در تصمیم می‌کند. افراد مختلف، درک یکسانی از اطلاعات ندارند و واکنش افراد به اطلاعات منتشر شده همگن نیست. اما روشن است که اطلاعات، یکی از با ارزش‌ترین دارایی‌ها در بازار سهام به شمار می‌آید و قیمت اوراق بهادار به اطلاعات سرمایه‌گذاران در مورد آن اوراق بستگی دارد. بنابراین سرمایه‌گذاران راهبردهای معاملاتی خود را براساس اطلاعات جدید در بازار تعیین می‌کنند. در این حالت، چنانچه بین فرآیند کسب اطلاعات و تأثیر آن بر قیمت اوراق بهادار، فاصله زمانی قابل ملاحظه‌ای وجود داشته باشد، دارندگان این اطلاعات به این دلیل در موقعیت ویژه‌ای قرار می‌گیرند که قادر به پیش‌بینی قیمت‌ها یا توجه به اطلاعات جدید هستند و می‌توانند از این موقعیت برای کسب سود به نفع خود بهره ببرند. این

اطلاعات را اطلاعات نهانی می‌گویند. اطلاعات نهانی، به آن دسته از اطلاعات کلیدی و منتشر نشده گفته می‌شود که به طور مستقیم یا غیر مستقیم به اوراق بهادار یا ناشران آنها مربوط می‌شود. این اطلاعات بر تصمیم‌های سرمایه‌گذاران و قیمت سهام تأثیر دارد و به شاخص‌های اقتصادی نظیر رشد، نرخ بهره و غیره بستگی دارد. بنابراین اطلاعات نهانی، اطلاعات خاص و مربوط به سهام در اختیار مالکان، هر شرکت می‌باشد. این اطلاعات، تأثیر اساسی بر روند قیمتی سهم مورد بحث دارد. دارندگان مستقیم اطلاعات، افرادی هستند که به دلیل موقعیت شغلی یا مسئولیت خود به اطلاعاتی خاص در مورد شرکت دسترسی دارند. این افراد ممکن است مستقیماً از این اطلاعات در خرید یا فروش سهام، کسب سود یا جلوگیری از ضرر، به نفع خود یا دیگران استفاده کنند. کارکنان عالی رتبه شرکت‌ها، مدیران اداری، مدیر کل، اعضای هیأت‌مدیره و نمایندگان اشخاص حقوقی در این گروه قرار می‌گیرند. حساب‌رسان، کارمندان، بانک

و کلاهی شرکت‌ها، گروه دیگری از دارندگان مستقیم اطلاعات هستند (علم‌الهدی، ۱۳۸۴، ۱۱ و ۱۲).

دارندگان غیرمستقیم اطلاعات، افرادی هستند که از عملکرد شرکت، توسط منابع خود در شرکت آگاه می‌شوند. این افراد به طور مستقیم در جریان فعالیت شرکت نمی‌باشند. دوستان و بستگان درجه یک دارندگان مستقیم، کارمندان بورس در گروه دارندگان اطلاعات غیر مستقیم قرار دارند (علم‌الهدی، ۱۳۸۴، ۱۷ و ۱۸).

اطلاعات افشا شده توسط مدیریت از درجات دقت متفاوتی برخوردار است. برای نمونه، پیش‌بینی‌های سود توسط مدیریت ممکن است به صورت برآوردهای دقیق و نقطه‌ای یا به صورت برآوردی بر روی یک دامنه یا حتی به صورتی با دقت کمتر و به شکل برآوردهایی با حداکثر و حداقل بر آن، شکل گیرد. بسیاری از صاحب‌نظران استدلال می‌کنند که افشای غیر دقیق اطلاعات، قرینه‌ای بر فقدان اطمینان خود مدیریت است و در مقایسه با اطلاعات افشا شده با دقت بالا به عنوان افشای اطلاعاتی با میزان اعتبار کمتر در نظر گرفته خواهد شد. (فرقاندوست حقیقی و زارع، ۱۳۸۴، ۳۷).

اطلاعاتی قابل اتکاست که عاری از اشتباه و تمایلات جانبدارانه با اهمیت باشد و به طور صادقانه معرف آن چیزی باشد که مدعی بیان آن است یا به گونه‌ای معقول انتظار می‌رود بیان کند. اطلاعات ممکن است مربوط باشد لیکن ماهیتا یا در بیان چنان غیرقابل اتکا باشد که شناخت آن در صورت‌های مالی به طور بالقوه گمراه کننده شود.

بیشتر اطلاعات مالی تا حدی در معرض این مخاطره قرار دارند که آنچه را کاملاً به طور صادقانه بیان نکنند که مدعی ارائه آن هستند. در برخی موارد، اندازه‌گیری اثرات مالی اقلام ممکن است آن قدر مبهم باشد که واحدهای تجاری عموماً از شناخت آنها در صورت‌های مالی خودداری کنند. بنابراین در مواردی دیگر ممکن است شناخت اقلام در صورت‌های مالی مربوط تلقی شود و خطر اشتباه مربوط به شناخت و اندازه‌گیری آنها نیز افشا گردد.

اطلاعات باید براساس محتوا و واقعیت اقتصادی و نه صرفاً شکل قانونی آنها به حساب گرفته شود. محتوای معاملات و سایر رویدادها همواره با شکل قانونی آنها سازگار نیست. در تهیه صورت‌های مالی در ارتباط با بعضی از ابهامات از جمله قابلیت وصول مطالبات، عمر مفید احتمالی دارایی‌های ثابت مشهود، تعداد و میزان ادعاهای احتمالی مربوط به ضمانت کالای فروش رفته، با رعایت احتیاط و همراه با افشای ماهیت و میزان آنها شناسایی شود.

احتیاط عبارت از کاربرد درجه‌ای از مراقبت است که در اعمال قضاوت برای انجام برآورد در شرایط ابهام مورد نیاز است به گونه‌ای که درآمدها یا دارایی‌ها بیشتر از واقع و هزینه‌ها یا بدهی‌ها کمتر از واقع ارائه نشوند.

اطلاعات مندرج در صورت‌های مالی باید با توجه به کیفیت اهمیت و ملاحظات مربوط به فزونی منابع بر هزینه تهیه و ارائه آن، کامل باشد.

خصوصیات کیفی مرتبط با ارائه اطلاعات

خصوصیات کیفی مرتبط با ارائه اطلاعات شامل قابل مقایسه بودن و قابل فهم بودن است. اطلاعاتی که فاقد این خصوصیات باشد به رغم مربوط بودن و قابل اتکاء بودن، فایده محدودی دارد.

استفاده کنندگان صورت‌های مالی باید بتوانند صورت‌های مالی واحدهای تجاری مختلف را مقایسه

و کلاهی شرکت‌ها، گروه دیگری از دارندگان مستقیم اطلاعات هستند (علم‌الهدی، ۱۳۸۴، ۱۱ و ۱۲).

دارندگان غیرمستقیم اطلاعات، افرادی هستند که از عملکرد شرکت، توسط منابع خود در شرکت آگاه می‌شوند. این افراد به طور مستقیم در جریان فعالیت شرکت نمی‌باشند. دوستان و بستگان درجه یک دارندگان مستقیم، کارمندان بورس در گروه دارندگان اطلاعات غیر مستقیم قرار دارند (علم‌الهدی، ۱۳۸۴، ۱۷ و ۱۸).

اطلاعات با اهمیت

اهمیت یک کیفیت آستانه‌ای است. اهمیت به جای اینکه یک خصوصیت کیفی اصلی لازم برای اطلاعات باشد یک نقطه انقطاع است و باید قبل از سایر خصوصیات کیفی اطلاعات مورد توجه قرار گیرد. اگر اطلاعات با اهمیت نباشد نیاز به بررسی بیشتر آن نیست. اطلاعاتی با اهمیت است که بتواند بر تصمیمات اقتصادی استفاده کنندگان تأثیر گذارد که بر مبنای صورت‌های مالی اتخاذ می‌شود. حذف یا ارائه نادرست اطلاعات به میزان و ماهیت قلم مورد بحث، براساس قضاوتی است که در شرایط مربوط اعمال می‌شود (مفاهیم نظری گزارشگری مالی، ۱۳۸۲، ۴۹۵).

خصوصیات کیفی اطلاعات مالی

خصوصیات کیفی به خصوصیات اطلاعاتی اطلاق می‌شود که موجب می‌گردد اطلاعات ارائه شده در صورت‌های مالی برای استفاده کنندگان در راستای ارزیابی وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی واحد تجاری مفید واقع شود.

خصوصیات کیفی اصلی مرتبط با محتوای اطلاعات

این خصوصیات شامل مربوط بودن و قابل اتکا بودن است. هرگاه اطلاعات مالی مربوط و قابل اتکا نباشد، مفید نخواهد بود. اطلاعاتی مربوط است که بر تصمیم‌گیری استفاده کنندگان از جمله انتخاب خاصه و ارزش تأییدکنندگی و پیش‌بینی کنندگی تأثیر بگذارد.

برای ارائه اقلام در صورت‌های مالی باید خاصه قلم مورد ارائه، انتخاب شود. صورت‌های مالی تنها می‌توانند آن خاصه‌هایی را ارائه کند که برحسب واحد پول از جمله؛ بهای تمام شده تاریخی، بهای جایگزینی یا خالص ارزش فروش قابل بیان است. انتخاب خاصه‌ای که قرار است در صورت‌های مالی گزارش شود باید مبتنی بر مربوط بودن آن به تصمیمات اقتصادی استفاده کنندگان باشد

اطلاعات نهانی، به آن دسته از اطلاعات کلیدی و منتشر نشده گفته می‌شود که به طور مستقیم یا غیر مستقیم به اوراق بهادار یا ناشران آنها مربوط می‌شود. این اطلاعات بر تصمیم‌های سرمایه‌گذاران و قیمت سهام تأثیر دارد و به شاخص‌های اقتصادی نظیر رشد، نرخ بهره و غیره بستگی دارد.

ابهامات و توجه هشیارانه به خطرات احتمالی را می‌طلبد. حالت مطلوب این است که میزان تردید ناشی از برخورد محافظه کارانه، کاملاً با تمایل به خوش بینی بیش از حد جبران شود.

هرگاه تأخیری نابجا در گزارش اطلاعات رخ دهد، اطلاعات ممکن است خصوصیت مربوط بودن خود را از دست بدهد. ممکن است لازم شود که مدیریت نوعی موازنه بین مزیت‌های نسبی «گزارشگری به موقع» و «ارائه اطلاعات قابل اتکا» برقرار کند. برای ارائه به موقع اطلاعات، اغلب ممکن است لازم شود قبل از مشخص شدن همه جنبه‌های معامله یا رویداد، اطلاعات موجود گزارش شود که این از قابلیت اتکای آن می‌کاهد. به عکس، هرگاه به منظور مشخص شدن همه جنبه‌های مزبور، گزارشگری با تأخیر انجام گردد، اطلاعات ممکن است کاملاً قابل اتکا شود، لیکن برای استفاده کنندگانی بی‌فایده شود که باید طی این مدت تصمیماتی اتخاذ کنند. برای نیل به موازنه بین خصوصیات مربوط بودن و قابل اتکا بودن، با توجه به الزامات قانونی در مورد زمان ارائه اطلاعات، مهمترین موضوعی که باید مورد توجه قرار گیرد این است که چگونه به بهترین وجه، به نیازهای تصمیم‌گیری اقتصادی استفاده‌کنندگان پاسخ داده شود.

منفعت و هزینه

توازن بین منفعت و هزینه به جای اینکه خصوصیت کیفی باشد محدودیتی مهم است. منفعت حاصل از اطلاعات باید بیش از هزینه تهیه و ارائه آن باشد. معیاد ارزیابی منفعت و هزینه اساساً فرایندی قضاوتی است و مضافاً هزینه‌ها لزوماً بر عهده استفاده‌کنندگانی قرار نمی‌گیرد که از منافع اطلاعات بهره می‌برند. همچنین منافع اطلاعات ممکن است نصیب استفاده‌کنندگانی غیر از آنهاپی شود که اطلاعات برای آنها تهیه شده است. به دلایل پیشگفته، اغلب ارزیابی منفعت و هزینه تهیه و ارائه اطلاعات مشکل است. با این حال تدوین کنندگان استانداردهای حسابداری و نیز تهیه‌کنندگان و استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی باید از این محدودیت آگاه باشند.

تصویر مطلوب

اغلب گفته می‌شود که صورت‌های مالی باید تصویری مطلوب از وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی واحد تجاری ارائه کند.

«تصویر مطلوب» مفهومی پویاست که محتوای آن در پاسخگویی به موضوعاتی از قبیل پیشرفت در حسابداری و تغییرات در نحوه فعالیت‌های تجاری تکامل می‌یابد. هرچند این مجموعه مستقیماً به مفهوم «تصویر مطلوب» نمی‌پردازد، اما انتظار می‌رود که در کنار استانداردهای حسابداری به مرور به تکامل تفسیر این مفهوم کمک کند. (مفاهیم نظری گزارشگری مالی، ۱۳۸۲، ۵۰۲)

و نسبت به یکدیگر بسنجند. بدین ترتیب ضرورت دارد اثرات معاملات و سایر رویدادهای مشابه در داخل واحد تجاری و در طول زمان برای آن واحد تجاری با ثبات رویه اندازه‌گیری و ارائه شود و بین واحدهای تجاری مختلف نیز هماهنگی رویه در باب اندازه‌گیری و ارائه موضوعات مشابه رعایت گردد. رعایت استانداردهای حسابداری موجب می‌گردد که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی فراهم آید زیرا به موجب الزامات مندرج در استانداردهای مزبور، واحدهای تجاری مختلف باید برای حسابداری معاملات و رویدادهای مشابه از رویه‌های مشابهی استفاده کنند.

قابل مقایسه بودن مستلزم این است که اندازه‌گیری و ارائه اثرات مالی معاملات و سایر رویدادهای مشابه در هر دوره حسابداری و از یک دوره به دوره بعد با ثبات رویه انجام گیرد و همچنین هماهنگی رویه توسط واحدهای تجاری مختلف حفظ شود.

اگرچه برای نیل به قابل مقایسه بودن، ثبات رویه لازم است اما همیشه به خودی خود کافی نیست.

یکی از پیش شرط‌های قابل مقایسه بودن، افشای رویه‌های حسابداری به کار رفته در تهیه صورت‌های مالی و همچنین افشای هرگونه تغییرات در آن رویه‌ها و اثرات چنین تغییراتی می‌باشد. از آنجا که استفاده کنندگان صورت‌های مالی علاقه‌مند به مقایسه وضعیت مالی، عملکرد مالی و جریان‌های وجوه نقد واحد تجاری در طول زمان می‌باشند، ارائه اطلاعات مقایسه‌ای برای حداقل یک دوره مالی قبل ضرورت دارد.

خصوصیت کیفی مهم اطلاعات مندرج در صورت‌های مالی این است که به آسانی برای استفاده‌کنندگان قابل فهم باشد و عامل مهم در قابل فهم بودن اطلاعات مالی نحوه ارائه آنهاست برای اینکه ارائه اطلاعات مالی قابل فهم باشد، لازم است که اقلام به نحوه مناسب در یکدیگر ادغام و طبقه‌بندی شود.

محدودیت‌های حاکم بر خصوصیات کیفی اطلاعات

به ندرت می‌توان اطلاعاتی تهیه کرد که کاملاً مربوط، قابل اتکا، قابل مقایسه و قابل فهم باشد.

یکی از محدودیت‌ها این است که اغلب نوعی موازنه یا مصالحه بین خصوصیت‌های کیفی ضرورت دارد. به طور مثال اطلاعاتی که قابل اتکاتر است اغلب از درجه مربوط بودن کمتری برخوردار است و به عکس، عموماً هدف، دستیابی به نوعی توازن بین انواع خصوصیات به منظور پاسخگویی به اهداف صورت‌های مالی است. اهمیت نسبی خصوصیت‌های کیفی در موارد مختلف امری قضاوتی است.

نمونه دیگری از تضاد بالقوه بین خصوصیات کیفی، تضاد بین «بی‌طرفی» و «احتیاط» است که هر دوی آنها از خصوصیات مربوط به قابلیت اتکا محسوب می‌شود. بی‌طرفی عبارت از عاری بودن از تمایلات جانبدارانه است. بنابراین، اعمال احتیاط بیش از حد معمول، منجر به بیان کمتر از واقع دارایی‌ها و درآمدها و بیان بیشتر از واقع بدهی‌ها و هزینه‌ها می‌شود. برای اجتناب از این خطری که متوجه «بی‌طرفی» است، «احتیاط» را نباید به عنوان یک انحراف سیستماتیک در اندازه‌گیری تعبیر کرد، بلکه احتیاط را باید نوعی طرز فکر تعبیر کرد که ارزیابی دقیق

عادلانۀ انتفاع یا هزینه بین گروه‌های ذینفع می‌باشد. بنابراین هدف‌های گزارشگری مالی ایجاب می‌کند که اطلاعات مالی مربوط، قابل اتکا و قابل مقایسه در اختیار گروه‌های گوناگون قرار گیرد. چنین اطلاعاتی علاوه بر داشتن ویژگی‌های مذکور، باید به موقع در اختیار ذینفعان قرار گیرد تا مطلوبیت لازم را به همراه داشته باشد و به گونه‌ای نباشد که مطلوبیت گروه‌های مختلف با یکدیگر در تضاد باشند.

طبق نظر فاستر (۱۹۸۶) تقاضا برای اطلاعات مالی از بخش‌های مختلفی شامل سهامداران، مدیران، کارکنان، بستانکاران، مشتریان و دولت نشأت می‌گیرد. همه این بخش‌ها به اطلاعات خاص خود برای تصمیم‌گیری احتیاج دارند. هندریکسون (۱۹۸۲)، گلاوتیر و اندر داون (۱۹۷۶)، فاستر (۱۹۸۶)، هاروی و کی‌یر (۱۹۸۳) بیان کردند که چرا و چگونه بخش‌های مختلف تقاضای اطلاعات مالی می‌کنند.

معاملات اوراق بهادار توسط محرمان اطلاعات شرکت‌ها و براساس اطلاعات خصوصی، چالشی میان دو گروه مهم از استفاده کنندگان اطلاعات از جمله؛ مدیران مالی و سهامداران محسوب می‌شود.

اطلاعات مالی ارائه شده توسط شرکت‌ها، در اکثر موارد، مبنایی برای تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران برای خرید یا نگهداری سهام می‌باشد. این چالش از آنجا آغاز می‌شود که مدیران در بازار اوراق بهادار، همراه با سایر سهامداران حاضر شده و در این بازار قصد افزایش ثروت خود را دارند.

از یک دیدگاه، این مسئله با فعالیت جاری مدیران تناقضی ندارد و طبق نظریه نمایندگی مدیران موظفند برای حداکثر کردن ثروت سهامداران بالقوه و بالفعل شرکت کوشش کنند. بنابراین معاملات سهام آنها ارتباطی به کاهش یا افزایش ثروت سرمایه‌گذاران ندارد. از دیدگاه دیگر، اطلاعات مالی شرکت‌ها در زمره دارایی‌های شرکت قرار گرفته و مدیران مانند سایر وظایف، ملزم به نگهداری آن و حفظ امانت می‌باشند و معاملات سهام آن‌ها با استفاده از این اطلاعات به نوعی خیانت در امانت محسوب می‌شود. این دو دیدگاه، منشا پیدایش نظریه‌های گوناگون در زمینه معاملات متکی بر اطلاعات درونی می‌باشد (علم الهدی، ۱۳۸۴، ۳۰ و ۳۱).

مخاطبان افشای اطلاعات

بحث در مورد مخاطبان افشای اطلاعات مالی، یعنی اینکه اطلاعات مالی برای چه اشخاصی باید افشا شود، به طور سنتی به این سؤال، به این ترتیب پاسخ داده شده است که گزارش‌های مالی اساساً برای سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان تهیه و ارائه می‌شود. نظر هیأت تدوین استانداردهای حسابداری مالی ایران این است که:

«هدف کلی گزارشگری مالی فراهم آوردن اطلاعاتی است که آثار مالی معاملات، عملیات رویدادهای مالی

۱. Foster .

۲. Hendrikson .

۳. Glautier and underdown .

۴. Harvay and Keer .

نقش اطلاعات در گزارشگری اجتماعی

یکی از اهداف گزارشگری مالی و انتشار اطلاعات مالی شرکت‌ها، توزیع عادلانه امکانات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی بین گروه‌های جامعه می‌باشد که در واقع، عامل پیدایش و حیات شرکت‌ها هستند و این مسئله در نظریه حسابداری اجتماعی مطرح می‌گردد. یکی از وظایف واحدهای تجاری در نظریه اجتماعی، کارکرد توزیعی می‌باشد و این کارکرد، نحوه توزیع هزینه‌ها و منافع اجتماعی بین اقشار مختلف جامعه را مطرح می‌کند. در اینجا مسئله اساسی، توزیع

از مسایل کسب و کار، اقتصاد و حسابداری دارند و می‌خواهند با مطالعه دقیق اطلاعات، براساس آن قضاوت یا تصمیم‌گیری کنند». در عین حال، سطح اطلاعات افشا شده، به مفاهیم مورد قبول حرفه حسابداری نیز بستگی دارد. مفاهیم توصیه شده شامل افشای مناسب^۷، افشای منصفانه^۸ و افشای کامل^۹ می‌باشد.

از میان مفاهیم پیشگفته، مفهوم افشای مناسب مورد استفاده بیشتری قرار می‌گیرد و به معنای ارائه حداقل اطلاعات مورد نیاز استفاده‌کنندگان به نحوی است که آنان را گمراه نکند. مفهوم افشای منصفانه به معنای دنبال کردن هدفی اخلاقی است که تمام گروه‌های استفاده‌کننده را به یک اندازه مورد توجه قرار دهد. افشای کامل نیز ارائه تمام اطلاعات مربوط را در بر می‌گیرد. اما چنانچه مفاهیم سه‌گانه بالا به شکل مناسب مد نظر قرارگیرد، تفاوت واقعی میان آنها وجود نخواهد داشت.

نکته قابل ذکر دیگر در مورد سطح افشای اطلاعات، ارتباط افشای اطلاعات با اندازه واحدهای انتفاعی است. مثلاً هیأت استانداردهای حسابداری مالی آمریکا در استاندارد شماره ۲۱ خود، گزارش سود هر سهم را برای واحدهای انتفاعی غیر فعال در بورس اوراق بهادار الزامی نکرده است. اما برخی از تحقیقات نشان می‌دهد که گزارش سود شرکت‌های کوچک نیز از دیدگاه سرمایه‌گذاران حایز اهمیت است زیرا منبع دیگری برای دریافت این قبیل اطلاعات در اختیار ندارند. (شباهنگ، ۱۳۸۲، ۱۵۵).

افشای داوطلبانه در مقایسه با افشای اجباری اطلاعات مالی

بسیاری از صاحب‌نظران حسابداری بر این باورند که شرکت‌ها، داوطلبانه تمام اطلاعاتی را افشا می‌کنند که برای عملکرد بهینه بازار سرمایه ضرورت دارد. به نظر این گروه، افشا نکردن برخی از این اطلاعات، به این دلیل است که یا برای سرمایه‌گذاران نامربوط محسوب می‌شود یا از منابع دیگر دریافت می‌شود. بنا به ادعای برخی دیگر از پژوهشگران حسابداری، شواهد نشان می‌دهد که شرکت‌های سهامی در صورت عدم الزام از طرف حرفه حسابداری یا نهادهای دولتی و قانونی، تمایلی به افشای اطلاعات اضافی ندارند.

برخی از دلایل این عدم تمایل، به شرح زیر است:

۱. افشای اطلاعات اضافی به نفع رقبای تجاری و به زیان سهامداران است. اما نظر به این که رقبا می‌توانند اطلاعات مورد نیاز خود را از منابع دیگر نیز تحصیل کنند، درستی این مطلب مورد تردید است.
۲. با افشای کامل اطلاعات، اتحادیه‌های کارگری در مذاکره مربوط به دستمزد، امتیاز بیشتری خواهند داشت. اما، افشای کامل می‌تواند در عین حال جو مذاکرات مربوط به دستمزد را بهبود بخشد.
۳. نظر به این که اغلب سرمایه‌گذاران نمی‌توانند خط مشی‌ها و روش‌های حسابداری را درک کنند، افشای کامل می‌تواند موجب گمراهی آنان شود. اما با توجه به وجود

Adequate Disclosure . ۷

Fair Disclosure . ۸

Full Disclosure . ۹

مؤثر بروضعیت مالی و نتایج عملیات واحد انتفاعی را بیان و از این طریق سرمایه‌گذاران، اعطا کنندگان تسهیلات مالی و سایر استفاده‌کنندگان برون سازمانی را در قضاوت و تصمیم‌گیری نسبت به امور واحد انتفاعی یاری دهد».

در برخی دیگر از کشورها، در پاسخ به پرسش مربوط به مخاطبان افشای اطلاعات، سایر گروه‌های ذینفع^۵ نظیر کارکنان و نهادهای دولتی را در کنار سرمایه‌گذاران قرار می‌دهند و به یک میزان به نیازهای اطلاعاتی آنان توجه می‌کنند. مثلاً در کشور فرانسه، شرکت‌ها ملزم به ارائه ترازنامه اجتماعی^۶ به هیأت‌های متشکل از کارکنان و مدیریت می‌باشند. در ترازنامه اجتماعی معمولاً اطلاعاتی در موارد زیر ارائه می‌شود:

(۱) اشتغال

(۲) هزینه‌های مرتبط با دستمزد

(۳) خدمات بهداشتی و ایمنی

(۴) سایر شرایط کار

(۵) آموزش کارکنان

(۶) روابط کار

(۷) سایر شرایط زیست نظیر تأمین مسکن، حمل و نقل توسط شرکت (شباهنگ، ۱۳۸۲، ۱۵۱ و ۱۵۲)

سطوح افشای اطلاعات

اصطلاح افشا در گسترده‌ترین مفهوم آن به معنای ارائه اطلاعات است. در حسابداری، از این اصطلاح به نحو محدودتری استفاده می‌شود و صرفاً به معنای ارائه اطلاعات مالی مربوط به شرکت در گزارش‌های مالی یا گزارش‌های سالانه می‌باشد. در برخی موارد، مفهوم افشا باز هم محدودتر و به معنای ارائه اطلاعاتی خاص تلقی می‌شود که در صورت‌های مالی منظور نشده است. مسائل مرتبط با ارائه اطلاعات در ترازنامه، صورت سود و زیان و صورت جریان وجه نقد نیز براساس ضوابط شناخت و اندازه‌گیری حل و فصل می‌گردد. بنابراین، افشا در محدودترین معنای خود شامل مواردی نظیر بحث و تحلیل مدیریت، یادداشت‌های توضیحی همراه صورت‌های مالی و صورت‌های مالی مکمل می‌شود.

هیأت تدوین استانداردهای حسابداری مالی ایران نیز در این مورد به شرح زیر اظهار نظر کرده است: «بکارگیری مبانی مختلف در اندازه‌گیری ارزش عناصر حسابداری، شناسایی درآمد به انحای گوناگون، وجود مبانی مختلف برای مقابله هزینه‌ها با درآمد و هزینه‌ها با درآمد و تنوع رویه‌های حسابداری، افشای رویه‌های حسابداری و توضیحات دیگری را لازم می‌سازد که توصیف رویدادهای اقتصادی را کامل و اقلام صورت‌های مالی را شفاف و گویا کند (شباهنگ، ۱۳۸۲، ۱۵۳).

سطح اطلاعاتی که لازم است افشا شود تا حدودی به میزان اطلاعات و تخصص استفاده‌کنندگان بستگی دارد. نقطه نظر هیأت تدوین استانداردهای حسابداری مالی ایران در این مورد به شرح است: «اطلاعاتی قابل فهم است که استفاده‌کنندگان عادی بتوانند موضوع را درک و آثار آن را ارزیابی کنند. استفاده‌کنندگان عادی از اطلاعات مالی کسانی هستند که دانش متعارفی

Stakeholders . ۵

Social Balance Sheet . ۱

«هدف کلی گزارشگری

مالی فراهم آوردن

اطلاعاتی است که آثار

مالی معاملات، عملیات

رویدادهای مالی مؤثر

بروضعیت مالی و نتایج

عملیات واحد انتفاعی

را بیان و از این طریق

سرمایه‌گذاران، اعطا

کنندگان تسهیلات مالی

و سایر استفاده‌کنندگان

برون سازمانی را در

قضاوت و تصمیم‌گیری

نسبت به امور واحد

انتفاعی یاری دهد».

تحلیل‌گران و مشاوران مالی و احاطه آنان بر روش‌های حسابداری نمی‌توان این نظر را قبول کرد.
۴. نظر دیگری که تا حدودی قابل قبول به نظر می‌رسد این است که منابع دیگری برای تأمین اطلاعات وجود دارد که اطلاعات را با هزینه کمتری از ارائه آن از طریق صورت‌های مالی واحدهای انتفاعی تأمین می‌کند. (شباهنگ، ۱۳۸۲، ۱۵۱).

الزامات افشای اطلاعات برای شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار
افشای اطلاعات توسط مدیریت، منبع اطلاعاتی بالقوه ارزشمندی برای سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و ذینفعان است.

در رویارویی با هشدار به شرکت‌ها در مورد مفاد گزارش‌های مدیریت به مجامع راجع به شکست انرون و درخواست صدور رهنمود توسط ۵ مؤسسه بزرگ حسابداری از کمیسیون بورس اوراق بهادار آمریکا (SEC) درباره مفاد گزارش‌های مدیریت عامل و هیئت مدیره به مجامع، کمیسیون پیشگفته، اطلاعیه‌ای برای شرکت‌ها منتشر کرده و آنها را به ارائه درست و افشای پر محتوا تر تشویق کرده است. (بزرگ اصل، ۱۳۸۲، ص ۵۰).

اهمیت افشای اطلاعات در مصوبات و در دستورالعمل‌های اجرایی سازمان بورس اوراق بهادار به خوبی نمایان است. برخی از مهمترین وظایف تعریف شده در خصوص افشای اطلاعات در این مصوبات و دستورالعمل‌ها به این شرح می‌باشد:
دستورالعمل اجرایی افشای اطلاعات شرکت‌های ثبت شده نزد سازمان بورس اوراق بهادار
مورد، ضرورت‌ها و روش‌های افشای اطلاعات این دستورالعمل، حداقل الزامات در زمینه افشای اطلاعات می‌باشد (بند ۴). ناشر موظف است اطلاعات موضوع این دستورالعمل را در مهلت مقرر مطابق فرم‌های مورد نظر سازمان بورس اوراق بهادار به صورت الکترونیکی یا کاغذی در سربرگ رسمی خود به سازمان ارسال و هم زمان طبق روش‌های تعیین شده توسط سازمان، جهت اطلاع عموم منتشر نماید (ماده ۲). اطلاعات افشا شده از سوی ناشر باید قابل اتکا، به موقع و به دور از جانبداری باشد. اطلاعات دارای تاثیر منفی باید به همان سرعت و دقتی افشا شود که اطلاعات دارای تاثیر مثبت منتشر می‌شود. اطلاعات مهم باید صریح، دقیق و تا حد امکان به صورت کمی ارائه شود (ماده ۵).
مورد افشای اطلاعات طبق دستورالعمل اجرایی مذکور به این شرح می‌باشد:

بخش اول:

گزارش‌ها و صورت‌های مالی سالانه و میان‌دوره‌ای

ناشر بورسی مکلف است گزارش‌ها و صورت‌های مالی زیر را مطابق استانداردهای ملی یا فرم‌های ارائه شده توسط سازمان، ظرف مهلت‌های مقرر تهیه و افشا نماید:
۱- صورت‌های مالی سالانه حسابداری شده شرکت اصلی و تلفیقی گروه، حداقل ۱۰ روز قبل از برگزاری مجمع عمومی عادی و حداکثر ۴ ماه پس از پایان سال مالی.

- ۲- گزارش هیئت‌مدیره به مجامع و اظهارنظر حسابرس در مورد آن، حداقل ۱۰ روز قبل از برگزاری مجمع عمومی.
- ۳- اطلاعات و صورت‌های مالی میان‌دوره‌ای ۳، ۶ و ۹ ماهه حسابداری نشده، حداکثر ۳۰ روز پس از پایان مقاطع سه ماهه.
- ۴- صورت‌های مالی میان‌دوره‌ای ۶ ماهه حسابداری شده حداکثر ۶۰ روز بعد از پایان دوره ۶ ماهه و در مورد شرکت‌های ملزم به تهیه صورت‌های مالی تلفیقی حداکثر ۷۵ روز پس از پایان دوره ۶ ماهه.
- ۵- صورت‌های مالی سالانه حسابداری نشده حداکثر ۶۰ روز پس از پایان سال مالی و در مورد شرکت‌های ملزم به تهیه صورت‌های مالی تلفیقی حداکثر ۹۰ روز پس از پایان سال مالی.
- ۶- برنامه‌های آتی مدیریت و پیش‌بینی عملکرد سالانه شرکت اصلی و تلفیقی گروه حداقل ۳۰ روز قبل از شروع سال مالی جدید و اظهارنظر حسابرس نسبت به آن حداکثر ۲۰ روز پس از ارائه توسط ناشر.
- ۷- پیش‌بینی عملکرد سالانه شرکت اصلی و تلفیقی گروه، بر اساس عملکرد واقعی ۳، ۶ و ۹ ماهه حداکثر ۳۰ روز پس از پایان مقاطع سه ماهه و اظهارنظر حسابرس نسبت به پیش‌بینی بر اساس عملکرد واقعی ۶ ماهه حداکثر ۲۰ روز پس از ارائه آن توسط ناشر.
- ۸- پیش‌بینی عملکرد حسابداری شده در سایر موارد منجر به تغییر با اهمیت در پیش‌بینی عملکرد حداکثر ۲۰ روز پس از ارائه اطلاعات حسابداری نشده توسط ناشر.
- ۹- اطلاعات پرتفوی سرمایه‌گذاری‌های شرکت‌های سرمایه‌گذاری و هلدینگ در پایان هر ماه حداکثر ۱۰ روز پس از پایان ماه.
- ۱۰- اطلاعات و صورت‌های مالی شرکت‌های تحت

ناشر موظف است
اطلاعات موضوع این
دستورالعمل را در مهلت
مقرر مطابق فرم‌های
مورد نظر سازمان بورس
اوراق بهادار به صورت
الکترونیکی یا کاغذی
در سربرگ رسمی خود
به سازمان ارسال و هم
زمان طبق روش‌های
تعیین شده توسط
سازمان، جهت اطلاع عموم
منتشر نماید

انتخاب اعضای هیئت مدیره، انتخاب حسابرس و بازرس قانونی، تقسیم سود و اندوخته‌ها و تغییر موضوع فعالیت، باید مشخصاً در دستور جلسه قید شود و قابل طرح در بخش "سایر موارد" نمی‌باشد (ماده ۸).

ناشر موظف است علاوه بر افشای فوری تصمیمات مجامع عمومی خود، حداکثر ظرف مدت یک هفته پس از برگزاری مجامع عمومی، متنی از صورت‌جلسه مورد تأیید هیئت‌رئیس مجامع را افشا نماید (ماده ۸).

ناشر موظف است صورت‌جلسه مجامع عمومی را حداکثر ظرف مدت ۱۰ روز پس از تاریخ تشکیل مجمع به مرجع ثبت شرکت‌ها ارائه و نسخه‌ای از آن را حداکثر ظرف یک هفته پس از ابلاغ ثبت، افشا نماید (ماده ۹).

در صورتی که افزایش سرمایه در اختیار هیئت مدیره بوده و دستور جلسه هیئت مدیره تصویب اجرای افزایش سرمایه باشد، ناشر موظف است حداقل ۱۰ روز قبل از تاریخ برگزاری جلسه هیئت مدیره، مراتب را افشا و علاوه بر افشای فوری تصمیمات اتخاذ شده، حداکثر ظرف ۳ روز کاری پس از برگزاری مجمع، متن صورت‌جلسه مورد تأیید اعضای هیات مدیره را افشا نماید (ماده ۱۱).

ناشر موظف است جدول زمان‌بندی پرداخت سود نقدی پیشنهادی توسط هیئت مدیره را قبل از برگزاری مجمع عمومی عادی افشا نماید. در صورتی که مجمع عمومی عادی سود نقدی بیشتری را نسبت به پیشنهاد هیئت مدیره تصویب نماید، جدول زمان‌بندی پرداخت سود نقدی باید متناسب با آن اصلاح و حداکثر ظرف ۳۰ روز پس از تاریخ مجمع افشا گردد (ماده ۱۲).

بخش سوم:

اطلاعات مهم

ناشر موظف به افشای فوری اطلاعات مهم می‌باشد. برخی از مصادیق اطلاعات مهم به شرح زیر است:

الف) رویدادهای مؤثر بر فعالیت، وضعیت مالی و نتایج عملکرد ناشر از قبیل:

- تعلیق یا توقف تمام یا بخشی از فعالیت ناشر.
- تغییر در نوع فعالیت اصلی ناشر.
- تحصیل یا واگذاری سهام سایر شرکت‌ها به صورت مستقیم یا غیرمستقیم، که تأثیر بالاهمیتی بر وضعیت عملکرد جاری یا آتی ناشر داشته باشد.
- برگزاری یا مشارکت در مناقصه‌ها و مزایده‌های بااهمیت و نتیجه آن.
- تغییر در روش یا رویه حسابداری به همراه دلایل و آثار مالی ناشی از آن.
- تغییر در ترکیب اعضای هیئت‌مدیره، تعیین و تغییر نمایندگان اشخاص حقوقی و تغییر مدیرعامل ناشر.
- انعقاد، انحلال یا هرگونه تغییرات اساسی قراردادهای مهم.

- دعاوی مهم مطرح‌شده یا علیه ناشر، ورود در دعاوی مهم یا جلب دعاوی مهم یا ارجاع اختلافات مهم به داوری و نیز اعلام نتیجه آرای قطعی دادگاهها و مراجع قانونی دیگر و نیز اعمال و وقایع مهم حقوقی که بر قیمت اوراق بهادار ناشر اثرگذار باشد.
- کشف ذخایر و منابع طبیعی یا کشف منابع قابل توجه

کنترل:

۱۰-۱- صورت‌های مالی سالانه حسابرسی شده شرکت‌های تحت کنترل، حداقل ۱۰ روز قبل از برگزاری مجمع عمومی عادی سالانه شرکت اصلی.

۱۰-۱-۱- صورت‌های مالی میان‌دوره‌ای ۶ ماهه حسابرسی شده شرکت‌های تحت کنترل، مطابق مهلت‌های مقرر در بند ۴ این ماده. در مورد شرکت‌های تحت کنترلی که ثبت‌شده نزد سازمان نیستند، به درخواست ناشر و در صورت تأیید سازمان، ارائه صورت‌های مالی حسابرسی نشده کفایت می‌کند.

۱۰-۳- اطلاعات پرتفوی سرمایه‌گذاری‌های شرکت‌های تحت کنترلی که فعالیت اصلی آنها سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار می‌باشد، در مقاطع ۳، ۶، ۹ و ۱۲ ماهه، حداکثر ۳۰ روز پس از پایان دوره سه ماهه. تبصره ۱: ناشران غیربورسی فقط موظف به تهیه و افشای اطلاعات مورد نظر در بندهای ۱، ۲، ۳ و ۴ این ماده می‌باشند و افشای اطلاعات مندرج در سایر بندهای این ماده توسط آنها اختیاری است.

تبصره ۲: ناشران بازار خارج از بورس فقط موظف به افشای اطلاعات مندرج در بندهای ۱، ۲، ۳، ۴، ۶، ۸، ۹ و ۱۰ این ماده می‌باشند و افشای اطلاعات مندرج در سایر بندهای این ماده توسط آنها اختیاری است (ماده ۷).

بخش دوم:

مجامع عمومی

ناشر موظف است زمان، تاریخ، محل تشکیل و دستور جلسه مجمع عمومی را در روزنامه‌های کثیرالانتشار و سایت اینترنتی خود درج و مراتب را حداقل ۱۰ روز قبل از برگزاری مجمع افشا نماید. دستور جلسه مجامع عمومی باید صریح و واضح باشد. موضوعات مهم از قبیل

در صورتی که افزایش سرمایه در اختیار هیئت مدیره بوده و دستور جلسه هیئت مدیره تصویب اجرای افزایش سرمایه باشد، ناشر موظف است حداقل ۱۰ روز قبل از تاریخ برگزاری جلسه هیئت مدیره، مراتب را افشا و علاوه بر افشای فوری تصمیمات اتخاذ شده، حداکثر ظرف ۳ روز کاری پس از برگزاری مجمع، متن صورت‌جلسه مورد تأیید اعضای هیات مدیره را افشا نماید

کنترل که اثر با اهمیتی بر فعالیت، وضعیت مالی و نتایج عملکرد شرکت مادر (اصلی) دارد.

تبصره: ناشر موظف است تغییر با اهمیت در پیش‌بینی عملکرد شرکت یا برنامه‌های آتی مدیریت را به همراه دلایل مربوطه، بلافاصله افشا و گزارش مربوط را در فرم‌های تعیین‌شده حداکثر ظرف ۲ روز کاری بعد به سازمان ارائه نماید.

در صورت انتشار شایعه یا گزارشی که حاوی اطلاعات خلاف واقع و یا گمراه‌کننده و یا مستندات جعلی باشد، ناشر مکلف است، بلافاصله اطلاعات و توضیحات کافی در خصوص شایعه یا گزارش مزبور را به سازمان ارسال و برای اطلاع عموم افشا نماید.

ناشر می‌تواند در موارد زیر، اطلاعات مهم را با الزام به عدم افشا، با تأخیر (پس از رفع محدودیت‌های زیر) افشا نماید:

الف) افشای فوری موجب زیان یا عدم‌النفع با اهمیت برای ناشر شود.

ب) ناشر در حال انجام مذاکره بوده و هنوز بر سر اصول آن توافق حاصل نشده باشد.

ج) افشای فوری مزایای قابل توجهی برای شرکت‌های رقیب فراهم کند.

د) موضوع مورد افشا پیوسته در حال تغییر باشد.

ناشر مکلف است پس از رفع محدودیت‌های فوق نسبت به افشای فوری اطلاعات اقدام نموده و دلایل استناد به هر یک از بندهای این ماده را به همراه مستندات لازم به سازمان اعلام نماید (ماده ۱۵).

در صورتی که تأخیر در افشای اطلاعات موضوع ماده ۱۵ منجر به اشاعه اطلاعات مزبور یا دادوستد متکی به اطلاعات نهانی یا فعالیت نامتعارف بازار شود، ناشر مکلف به افشای فوری آن اطلاعات است (ماده ۱۶).

به منظور جلوگیری از انتشار اطلاعات افشاء نشده موضوع ماده ۱۶، ناشر ملزم به رعایت موارد زیر است:

الف) دسترسی به اطلاعات مزبور محدود به مدیران و کارکنان ذیصلاح ناشر باشد و این اطلاعات صرفاً در رابطه با وظایف و مسئولیت اشخاص در اختیار آنها قرار گیرد.

ب) در صورتی که لازم باشد اطلاعات مزبور در اختیار کارکنان، وکلا، حسابداران، حساب‌برسان، مشاوران مالی ناشر یا سایر اشخاص ذیصلاح قرار گیرد، نهانی بودن این اطلاعات و ممنوعیت استفاده شخصی از آن در دادوستد متکی به اطلاعات نهانی به آنها تأکید شود.

تبصره: اشخاص مذکور در این ماده جزء مصادیق اشخاص دارنده اطلاعات نهانی موضوع تبصره (۱) ماده (۴۶) قانون بازار اوراق بهادار مصوب آذرماه ۱۳۸۴ محسوب می‌شوند (ماده ۱۷).

۲. دستورالعمل اجرایی

نحوه گزارش‌دهی دارندگان اطلاعات نهانی
دستورالعمل اجرایی نحوه گزارش‌دهی دارندگان اطلاعات نهانی، در اجرای تبصره ۲ ماده ۴۶ قانون بازار اوراق بهادار در جلسه مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۱۶ توسط هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار به تصویب رسید.

اصطلاحات بکار رفته در این دستورالعمل عبارتند از:

توسط شرکت‌های تأمین‌کننده مواد اولیه ناشر.
- تولید محصولات جدید، ارائه خدمات جدید، دستیابی به منابع اولیه، فناوری، بازار فروش یا مشتریان جدید.

- تأیید، تعلیق یا لغو مجوز فعالیت و امتیاز تجاری و انتقال، تحصیل، تغییر یا ابطال اسم یا علامت تجاری.
- مشخصات طرح‌های سرمایه‌گذاری و هرگونه تغییر با اهمیت در آن.

- توقف فعالیت مشتریان یا عرضه‌کنندگان عمده ناشر یا تغییر مشتریان یا عرضه‌کنندگان عمده ناشر.
- عدم توانایی در اجرای تعهدات و قراردادهای ناشر، اعلام ورشکستگی ناشر یا شرکت مادر آن.
- اعلام میزان سپرده بابت خسارات احتمالی طرح دعاوی یا جلوگیری از اجرای احکام.
- تصمیمات مجامع عمومی ناشر.

ب) تصمیم‌ها و شرایط مؤثر بر ساختار سرمایه و تأمین منابع مالی ناشر از قبیل:

- افزایش یا کاهش سرمایه ناشر یا شرکت‌های تحت کنترل.

- انتشار اوراق بهادار جدید.

- تغییر در سیاست تقسیم سود ناشر.

- عوامل تأثیرگذار در سایر اجزاء ساختار سرمایه از قبیل قراردادهای لیزینگ، تضمین یا ارائه ضمانت‌نامه‌های بانکی با اهمیت و تأمین مالی خارج از ترانزنامه.

- استقراض یا بازپرداخت مبالغ قابل توجه در مقایسه با گردش عملیات مالی ناشر.

ج) تغییر در ساختار مالکیت ناشر از قبیل:

- تغییر عمده در ساختار مالکیت ناشر به نحوی که کنترل شرکت تغییر یابد.

- تغییر در ساختار ناشر مانند ادغام، تحصیل و ترکیب.

د) سایر اطلاعات مهم مؤثر بر قیمت اوراق بهادار ناشر و تصمیم سرمایه‌گذاران از قبیل:

- انتقال یا واگذاری ماشین‌آلات و تجهیزات به منظور تغییر ساختار ناشر.

- خرید یا فروش با اهمیت دارایی‌های ناشر.

- توثیق یا فکرها بخش قابل توجهی از دارایی‌های ناشر.

- ایجاد یا منتفی شدن بدهی‌های احتمالی با اهمیت.

- تغییر با اهمیت در پیش‌بینی عملکرد ناشر یا برنامه‌های آتی مدیریت، به همراه دلایل مربوطه.

- افزایش یا کاهش با اهمیت درآمدها و هزینه‌های ناشر در آینده قابل پیش‌بینی به همراه دلایل مربوطه.

- ورود خسارت با اهمیت ناشی از رویدادهای طبیعی (آتش‌سوزی، سیل، زلزله و...) یا ورود خسارت به واسطه انجام فعالیت‌های عملیاتی و غیر عملیاتی ناشر.

- تعدیلات سنواتی با اهمیت.

- درخواست برای خروج از فهرست شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس و دلایل آن.

- هرگونه رویداد و یا تغییر در شرکت‌های تحت

در صورت انتشار شایعه یا گزارشی که حاوی اطلاعات خلاف واقع و یا گمراه‌کننده و یا مستندات جعلی باشد، ناشر مکلف است، بلافاصله اطلاعات و توضیحات کافی در خصوص شایعه یا گزارش مزبور را به سازمان ارسال و برای اطلاع عموم افشا نماید.

شماره ۲ به سازمان بورس و اوراق بهادار و بورس اوراق بهادار تهران اعلام کند (ماده ۵).

شرکت مکلف است فهرست اشخاص گزارش دهنده را مطابق فرم شماره ۳ به سازمان بورس و اوراق بهادار و شرکت بورس اوراق بهادار تهران گزارش دهد. هرگونه تغییر در فهرست مزبور باید ظرف یک هفته اطلاع داده شود (ماده ۶).

مسئولیت صحت اطلاعات گزارش شده برعهده شخص گزارش دهنده‌ای است که زیر فرم‌های مربوطه را امضا می‌نماید (ماده ۷).

۳. آیین‌نامه انضباطی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس

این آیین‌نامه در کمیته کاری هیئت مدیره بورس در تاریخ ۱۳۸۴/۶/۱۵ به تصویب رسیده است.

قسمت اول:

وظایف شرکت‌ها در ارتباط با مجامع عمومی

شرکت موظف است به منظور حضور نماینده سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار تهران در جلسه‌های مجامع عمومی (عادی سالیانه، عادی به‌طور فوق‌العاده و فوق‌العاده) دست کم ده روز پیش از تشکیل، کتبا دعوت به‌عمل آورد. مدارک ذیربط، به‌ویژه گزارش هیئت‌مدیره و حسابرسان و بازرسان قانونی به‌مجمع مزبور باید دست کم ده‌روز یک هفته قبل از تاریخ مجمع، به سازمان کارگزاران ارسال شود و مفاد دستورالعمل نحوه حضور نماینده سازمان در مجمع، رعایت گردد (ماده ۱).

براساس مواد قانون تجارت و دیگر مقررات ذیربط، تصمیمات اتخاذ شده در مجامع عمومی عادی، فوق‌العاده و عادی بطور فوق‌العاده صاحبان سهام باید در جهت حفظ منافع و رعایت حقوق تمام سهامداران به‌طور یکسان باشد. در ضمن مجامع مزبور باید با حضور حسابرس و بازرس قانونی شرکت تشکیل شود (ماده ۲).

شرکت موظف است حداکثر مدت یک ماه پس از تاریخ تشکیل مجامع عمومی، صورت‌جلسه مزبور را در اداره

الف) شخص گزارش دهنده: هر یک از اشخاص موضوع تبصره ۱ ماده ۴۶ قانون بازار اوراق بهادار است که براساس تبصره ۲ همان ماده مکلف به گزارش دهی می‌باشد.

ب) فرم شماره (۱): فرمی است که شخص گزارش دهنده به منظور اعلام مشخصات خود به عنوان دارنده اطلاعات نهانی تکمیل و به سازمان بورس و اوراق بهادار و بورس اوراق بهادار تهران ارسال می‌کند.

ج) فرم شماره (۲): فرمی است که شخص گزارش دهنده مکلف به تکمیل آن پس از انجام معامله، هرگونه تغییر در مالکیت اوراق بهادار و یا تغییر رابطه وی با ناشر اوراق بهادار می‌باشد.

د) فرم شماره (۳): فرمی است که شرکت مکلف به تکمیل و ارائه آن به سازمان بورس و اوراق بهادار و شرکت بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد (ماده ۱).

اشخاص گزارش دهنده که نسبت به ناشر پذیرفته‌شده در بورس دارنده اطلاعات نهانی محسوب می‌شوند عبارتند از:

الف) مدیران شرکت شامل اعضای هیئت مدیره، هیئت عامل، مدیرعامل و معاونان آنان،

ب) بازرسان، مشاوران، حسابداران، حسابرسان و وکلای شرکت،

ج) سهامدارانی که به تنهایی و یا به همراه افراد تحت تکفل خود، بیش از ده درصد سهام شرکت را در اختیار دارند یا نمایندگان آنان،

د) مدیرعامل و اعضای هیئت مدیره و مدیران ذی‌ربط یا نمایندگان شرکت‌های مادر (هلدینگ) که مالک حداقل ده درصد سهام یا دارای حداقل یک عضو در هیئت مدیره شرکت سرمایه‌پذیر باشند،

ه) سایر اشخاصی که با توجه به وظایف، اختیارات و یا موقعیت خود به اطلاعات نهانی دسترسی دارند. سازمان بورس و اوراق بهادار می‌تواند اشخاص مشمول این بند را حسب مورد تعیین نماید.

اشخاص حقیقی موضوع بندهای این ماده، طبق این دستورالعمل مکلف به گزارش دهی می‌باشند (ماده ۲).

شخص گزارش دهنده مکلف است، اطلاعات مورد نظر از جمله اطلاعات معاملات اوراق بهادار به شرح فرم‌های شماره ۱ و ۲ این دستورالعمل را ظرف مهلت‌های مقرر در این ماده به اطلاع سازمان بورس و اوراق بهادار و شرکت بورس اوراق بهادار تهران برساند:

الف) تکمیل و ارائه فرم شماره ۱ حداکثر ۱۵ روز پس از اینکه به عنوان دارنده اطلاعات نهانی شناخته شود.

ب) تکمیل و ارائه فرم شماره ۲ حداکثر ۱۵ روز پس از انجام معامله

تغییر در مالکیت اوراق بهادار

تغییر رابطه شخص گزارش دهنده با ناشر (ماده ۳).

شخص گزارش دهنده مرتبط با ناشران اوراق بهاداری که در بورس پذیرفته می‌شوند موظف است فرم شماره ۱ را پس از پذیرش در بورس و قبل از عرضه اولیه اوراق، تکمیل و ارائه نماید. (ماده ۴).

در صورتی که رابطه شخص گزارش دهنده با ناشر به گونه‌ای تغییر یابد که دیگر نسبت به ناشر دارنده اطلاعات نهانی محسوب نشود موظف است مراتب را طبق فرم

براساس مواد قانون تجارت تصمیمات اتخاذ شده در مجامع عمومی عادی، فوق‌العاده و عادی بطور فوق‌العاده صاحبان سهام باید در جهت حفظ منافع و رعایت حقوق تمام سهامداران به‌طور یکسان باشد. مجامع مزبور باید با حضور حسابرس و بازرس قانونی شرکت تشکیل شود

باشد. در آن صورت بلافاصله توقف نماد معاملاتی سهام شرکت متوقف و تا رفع مواردی که موجب ارائه اظهار نظر مردود و یا عدم اظهار نظر گردیده است، به تشخیص هیئت‌مدیره سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار توقف ادامه خواهد یافت (ماده ۱۰).

شرکت باید به تشخیص حسابرس و بازرس قانونی دارای سیستم‌های کنترل‌های داخلی مطلوب باشد (ماده ۱۱).

چنانچه به تشخیص هیئت‌مدیره سازمان کارگزاران وضع شرکت از نظر مالی، تجاری، اعتباری و مدیریتی در مقایسه با زمان پذیرش یا نسبت به قبل نقصان یافته و تداوم تولید و سودآوری امکان‌پذیر نباشد، شرکت موظف است با ارسال گزارشی حاوی دلایل کافی به سازمان کارگزاران نسبت به رفع مشکلات به وجود آمده اقدام و ظرف مدت تعیین‌شده از طرف سازمان کارگزاران نسبت به اصلاح ساختار و بهینه‌نمودن روند فعالیت کوشش نماید.

در صورتی که عملکرد شرکت در پایان سال مالی منتج به زیان شده باشد، باید در اسرع وقت، با رعایت ماده ۱ این آیین‌نامه، حداکثر ظرف پانزده روز پس از ارائه گزارش حسابرس در خصوص صورت‌های مالی، دلایل زیاندهی و برنامه آتی آن برای رفع موانع و سودآور شدن شرکت به سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار تهران ارائه گردد. شرکت‌هایی که بر اثر زیان‌های وارده مشمول ماده ۱۴۱ اصلاحیه قانون تجارت گردیده‌اند، باید به‌گونه‌ای عمل نمایند که حداکثر ظرف مدت ۶ ماه از شمول ماده مذکور خارج شوند در غیر این صورت معاملات سهام شرکت مذکور در بورس متوقف می‌گردد.

تبصره: چنانچه به تشخیص هیئت‌مدیره سازمان کارگزاران، توقف معاملات پس از شمولیت ماده ۱۴۱ اصلاحیه قانون تجارت ضرورت یابد، معاملات سهام در مهلت فوق‌الذکر نیز می‌تواند متوقف گردد.

شرکت موظف است حداقل هر سه ماه یکبار آمار از وضعیت تولید و فروش محصولات، چگونگی استفاده از ارزش‌های تخصصی، گزارش‌های مالی لازم (به تشخیص سازمان کارگزاران) همراه با مقایسه ارقام بودجه مصوب، آخرین وضعیت مالیاتی و چگونگی پیشرفت کار در طرح‌های توسعه و تکمیل و اطلاعات مربوط به قراردادهای مهم منعقد خود را علاوه بر رعایت مفاد آیین‌نامه افشای اطلاعات، سایر اطلاعات مورد نیاز بازار سرمایه را به تشخیص سازمان، به سازمان کارگزاران ارسال نماید.

تبصره: شرکت موظف است سیاست‌ها و برنامه‌های تقسیم سود سهام بین سهامداران را به سازمان کارگزاران اعلام نماید.

در صورت تصویب و اجرای طرح‌های توسعه و تکمیل، شرکت موظف است سازمان کارگزاران را از چگونگی و مراحل اجرایی طرح‌های مزبور مطلع نموده و با ذکر جزئیات طرح توسعه از قبیل میزان هزینه‌های انجام‌شده، درصد کار انجام‌شده و پیش‌بینی میزان هزینه آتی، منابع مالی جهت تأمین هزینه‌های طرح، و زمان احتمالی بهره‌برداری از طرح، تأثیر در سودآوری و سایر اطلاعات بااهمیت درخصوص طرح مزبور را هر ۶ ماه یکبار به

ثبت شرکت‌ها به ثبت رساند و نسخه‌ای از آن را حداکثر ظرف مدت ده روز پس از ثبت و ابلاغ آن، به سازمان کارگزاران ارسال نماید (ماده ۳).

شرکت موظف است حداکثر ظرف مدت یک ماه پس از تاریخ تشکیل مجمع عمومی عادی سالیانه و اتخاذ تصمیم در مورد تقسیم سود، برنامه زمانبندی شده پرداخت سود را به سازمان کارگزاران اعلام نماید و سود تخصیصی به صاحبان سهام را طبق برنامه اعلام‌شده و حداکثر با رعایت مهلت قانونی، طبق مفاد ماده ۲۴۰ قانون تجارت و با استفاده از خدمات شبکه بانکی، در اختیار سهامداران قرار دهد.

شرکت موظف است پس از تشکیل مجمع عمومی فوق‌العاده و تصویب افزایش سرمایه (با رعایت ضوابط مصوب شورای بورس) از طریق پذیرهنویسی، اقدامات لازم، از قبیل ثبت اعلامیه پذیرهنویسی در اداره ثبت شرکت‌ها و صدور گواهی‌نامه‌های استفاده از حق تقدم سهامداران را حداکثر ظرف مدت دو ماه پس از تاریخ تصویب، به انجام رساند. در هنگام تصویب افزایش سرمایه، علاوه بر رعایت قانون تجارت، مفاد دستورالعمل «مراحل اجرای افزایش سرمایه» را لحاظ نماید (ماده ۵).

قسمت دوم:

وظایف شرکت‌ها در ارتباط با تنظیم حساب‌ها و صورت‌های مالی

شرکت موظف است صورت‌های مالی و همچنین صورت‌های مالی تلفیقی سالانه خود را براساس نمونه‌ای که از طرف سازمان کارگزاران طبق نظر سازمان حسابرسی ابلاغ می‌گردد، تهیه و حداکثر ظرف مدت مقرر در ماده یک این آیین‌نامه، همراه با گزارش حسابرس و بازرس قانونی، همزمان با انتشار عمومی، به سازمان کارگزاران ارسال دارد.

دفاتر و حساب‌های شرکت باید همواره براساس اصول و موازین متداول حسابداری تنظیم و نگهداری شود و برای تعیین بهای تمام شده محصولات تولیدی از سیستم حسابداری بهای تمام شده، استفاده شود.

شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس در صورتی که مالک بیش از ۵۰ درصد سهام مطابق استانداردهای حسابداری، کنترل‌کننده شرکت یا شرکت‌های دیگر (شرکت‌های تابعه) باشند موظف‌اند براساس اصول و ضوابط پذیرفته‌شده حسابداری، ترازنامه و صورت‌حساب سود و زیان، صورت‌های مالی تلفیقی از حساب‌های خود و شرکت‌های تابعه تهیه و به سازمان کارگزاران ارائه نمایند.

حساب‌های سالانه شرکت‌های پذیرفته‌شده و شرکت‌های سرمایه‌پذیر تابعه آنها «فرعی» باید همواره توسط حسابرسان و بازرسان قانونی معتمد بورس هیئت‌پذیرش (بعد از اعلام اسامی حسابداران رسمی توسط مؤسسه‌های حسابرسی موضوع تبصره ۳ ماده واحده قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذیصلاح به‌عنوان حسابداران رسمی) رسیدگی شود (ماده ۹).

حساب‌ها و صورت‌های مالی شرکت باید به گونه‌ای تنظیم گردد که حسابرس و بازرس قانونی نسبت به آن‌ها اظهار نظر «مردود» و یا «عدم اظهارنظر» ارائه نکرده

حساب‌ها و صورت‌های

مالی شرکت باید به گونه‌ای تنظیم گردد که حسابرس و بازرس قانونی نسبت به آن‌ها اظهار نظر «مردود» و یا «عدم اظهارنظر» ارائه نکرده باشد. در آن صورت بلافاصله توقف نماد معاملاتی سهام شرکت متوقف و تا رفع مواردی که موجب ارائه اظهار نظر مردود و یا عدم اظهار نظر گردیده است، به تشخیص هیئت‌مدیره سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار توقف ادامه خواهد یافت

سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار ارسال نماید.

ماده (۱۷) شرکت موظف است هر سال بودجه و برنامه عملیاتی و گردش نقدی پیش‌بینی تولید و فروش در سال مالی آتی را به سازمان کارگزاران ارسال نماید.

قسمت سوم:

وظایف شرکت‌ها در ارتباط با سهامداران

اساسنامه شرکت باید به‌نحوی تنظیم شده باشد که حقوق سهامداران جزء در آن محفوظ بوده و هیچ‌گونه امتیاز ویژه‌ای برای سهامداران عمده قائل نشده باشند.

تبصره: در صورتی که شرکتی براساس مصوبه مورخ ۱۳۷۴/۰۹/۰۶ شورای بورس سهام ممتاز داشته باشد، با توجه به نوع امتیاز مربوط، از بخشی از مفاد ماده فوق‌الذکر مستثنی می‌گردد.

شرکت نمی‌تواند مبالغی تحت هر عنوان از جمله حق مدیریت و یا حق الزحمه نظارت و نظایر آن به سهامدار و یا سهامداران عمده تخصیص و پرداخت نماید.

پرداخت هرگونه کمک‌های بلاعوض به اشخاص خارج از شرکت باید به تصویب مجمع عمومی عادی شرکت برسد و در این مجمع سهامداران ذینفع در کمک مزبور حق ابراز رای ندارند.

شرکت موظف است هرگونه تغییر در ترکیب نمایندگان اعضای حقوقی هیئت‌مدیره، مدیر عامل، آدرس و تلفن‌های شرکت و سایر موارد بااهمیت حسابرسان و بازرسان قانونی خود را حداکثر ظرف مدت یک هفته دو روز از تاریخ تغییر، همزمان با انتشار عمومی، مراتب را کتبا به سازمان کارگزاران

مصوبات و دستورالعمل‌های اجرایی سازمان بورس اوراق بهادار مورد تایید قرار گرفته است.

منابع و ماخذ

۱. بزرگ اصل، موسی، ۱۳۸۲، پشت صحنه سقوط انرون و پیامدهای آن برای حرفه حسابداری، مجله حسابرس، شماره ۲۰، صص ۴۶-۵۳
۲. کمیته تدوین استانداردهای حسابداری، ۱۳۸۳، استانداردهای حسابداری، تهران، سازمان حسابرسی، نشریه ۱۶۰.
۳. فرقاندوست حقیقی، کامبیز و محمد منصور زارع، ۱۳۸۴، چگونگی دآوری سرمایه‌گذاران در مورد قابلیت اتکای اطلاعات افشا شده توسط مدیریت، مجله دانش و پژوهش حسابداری، شماره ۲
۴. علم الهدی، محمد ۱۳۸۴، بررسی روش‌های کشف و ممانعت از انجام معاملات متکی بر اطلاعات نهائی در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی.
۵. شباهنگ، رضا ۱۳۸۲، تئوری حسابداری، جلد دوم، تهران، سازمان حسابرسی، مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی، نشریه شماره ۱۶۷.

اطلاع دهد.

در صورت توقف فعالیت تولید کارخانه، شرکت موظف است، علاوه بر انعکاس موضوع به بلافاصله موضوع را به هیئت‌مدیره سازمان کارگزاران، مطابق با آیین‌نامه افشای اطلاعات، اعلام و برنامه زمان‌بندی شروع مجدد تولید را اطلاع دهد. در صورت تداوم توقف فعالیت شرکت، هیئت‌مدیره سازمان کارگزاران می‌تواند معاملات شرکت را متوقف نماید.

قسمت چهارم:

ضمانت اجرایی آئین‌نامه انضباطی شرکت‌های پذیرفته‌شده

مدیرعامل و کلیه اعضای حقیقی و نمایندگان اعضای حقوقی هیئت‌مدیره شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس مکلفند طی تعهدنامه‌ای رعایت کلیه مفاد آئین‌نامه انضباطی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس را تعهد نمایند. در صورت عدم اجرای آئین‌نامه، دبیر کل سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار مکلف است موضوع را به هیئت‌مدیره سازمان گزارش نماید تا جهت مورد اتخاذ تصمیم شود.

هیئت‌مدیره سازمان با توجه به بررسی گزارش ارائه‌شده توسط دبیر کل سازمان و در چارچوب «دستورالعمل اهمیت تخلف و نحوه برخورد با تخلف» در خصوص تخلف شرکت‌ها، با توجه به اهمیت موضوع می‌تواند هر یک از تصمیم‌های انضباطی ذیل را اتخاذ و انشاء رأی نماید:

- (۱) تذکر کتبی به مدیرعامل و اعضای هیئت‌مدیره شرکت و اعلام موضوع به سهامدار عمده و عموم
- (۲) اخطار کتبی به مدیرعامل و اعضای هیئت‌مدیره شرکت، اعلام موضوع به سهامدار عمده و عموم
- (۳) توقف موقت نماد معاملاتی

خلاصه

اطلاعات در مفهوم عام در برگیرنده دانسته یا گروهی از دانسته‌هاست که در مواقع لزوم، شخص را وادار به تغییر موضع، عقیده یا تصمیم یا تجدید در تصمیم می‌کند. وجود اطلاعات مالی شفاف و قابل مقایسه، یکی از ارکان اساسی پاسخگویی و تصمیم‌گیری‌های اقتصادی آگاهانه و از ابزارهای توسعه و رشد اقتصادی در بخش عمومی و خصوصی است. اطلاعات ارائه شده در صورت‌های مالی برای استفاده‌کنندگان در راستای ارزیابی وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی واحد تجاری مفید واقع می‌شود و باید دارای خصوصیات کیفی لازم باشند، لزوم افشای اطلاعات برای شرکت‌ها در قوانین و مقررات تمام کشورها مورد تاکید قرار گرفته است. هدف گزارشگری مالی ایجاب می‌کند که اطلاعات مالی مربوط، قابل اتکا و قابل مقایسه در اختیار گروه‌های گوناگون قرار گیرد. اصطلاح افشا در گسترده‌ترین مفهوم آن به معنای ارائه اطلاعات است. افشای اطلاعات توسط مدیریت واحدهای اقتصادی، منبع اطلاعاتی بالقوه ارزشمندی برای سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر ذینفعان است و همواره اهمیت افشای اطلاعات در

